

Ο γλάρος του Τσέχοφ από την Ομάδα Σημείο Μηδέν / Οι συντελεστές της παράστασης μιλούν στην «Α»

Χρήστος Τζίφας,

25/12/2023

Οι συντελεστές της παράστασης «Ο γλάρος», του Άντον Τσέχοφ, από την Ομάδα Σημείο Μηδέν, σε σκηνοθεσία Σάββα Στρούμπου μιλούν στην «Α»

Μετά την εξαιρετικά επιτυχημένη παρουσίασή της τον Μάιο του 2023, η παράσταση «Ο γλάρος», του Άντον Τσέχοφ, από την Ομάδα Σημείο Μηδέν, σε σκηνοθεσία Σάββα Στρούμπου, επανέρχεται στο Θέατρο Άττις-Νέος Χώρος κάθε Παρασκευή, Σάββατο (9 μ.μ.) και Κυριακή (8 μ.μ.). «Ο γλάρος» της Ομάδας Σημείο Μηδέν τιμήθηκε από την Ένωση Κριτικών Θεάτρου και Παραστατικών Τεχνών με το βραβείο Καλύτερης Παράστασης για την καλλιτεχνική περίοδο 2022-2023 καθώς και με το βραβείο Νέας Ηθοποιού στην Άννα Μαρκά Μπονισέλ. Εμείς συναντήσαμε τους συντελεστές της παράστασης και μας μίλησαν για το κείμενο, την παράσταση και τη σκηνική αυτή πραγμάτωση.

Σάββας Στρούμπος (σκηνοθέτης, ηθοποιός)

Στο κακοτράχαλο τοπίο του τσεχοφικού κόσμου

Ζούμε στο σειсмоγενές τοπίο ενός αστερισμού κρίσεων που αγγίζουν όλες τις στιβάδες της ζωής μας. Το υπάρχον πάσχει και αγωνιά, γεμίζει ρωγμές και ρήγματα. Τι συμβαίνει όμως με τον άνθρωπο; Αντιμετωπίζει τα πάντα σαν δελτίο ειδήσεων ή αυτά επιδρούν γύρω του και μέσα του

διαμορφώνοντας τελικά έναν συγκεκριμένο ανθρωπολογικό τύπο του παρόντος καιρού, που φέρνει την ανθρωπότητα στο χείλος της αβύσσου, χωρίς προοπτική, χωρίς όραμα, χωρίς την ελπίδα μιας αξιοβίωτης ζωής; Προς τι ο άνθρωπος σε καιρούς ζοφερούς; Ποιο είναι το πραγματικά καινούργιο σ' αυτή την γκρίζα ζώνη ριζικού αποπροσανατολισμού; Πρέπει να μελετήσουμε τον ανθρώπινο τύπο της σύγχρονης εποχής με τις δυνατότητες και τις ανεπάρκειές του, με τους φόβους και τις αγωνίες του, τις ελπίδες και τις προσδοκίες του, τις υπερβάσεις και τα όριά του. Αν με τον όρο «υπάρχον» αναφερόμαστε στη σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία, που βιώνει βαθιά δομική και ιστορική κρίση, το ίδιο το υπάρχον απειλεί το ανθρώπινο μέσα στον άνθρωπο. Η Τέχνη πρέπει να ασχοληθεί μ' αυτό το πληγωμένο ον, να το κατανοήσει, να το συμπονέσει, να αφουγκραστεί τις αντιφάσεις του, και, μέσα από το σύνολο των τραυμάτων του, να αναζητήσει τη δυνατότητα αποκάλυψης και ανάπτυξης μιας χειραφετητικής ενόρμησης, η οποία δεν μπορεί ποτέ να κατασταλεί εξολοκλήρου.

Μέσα από αυτούς τους στοχασμούς βαδίσουμε στο κακοτράχαλο τοπίο του τσεχοφικού κόσμου. Στον πυρήνα τους υπάρχει το τραγικό αδιέξοδο ενός όντος που πασχίζει να απολυτρωθεί από την ίδια τη βιοτική του κατάσταση, ενώ την ίδια στιγμή ο συγγραφέας χαρακτηρίζει το έργο του «κωμωδία», καθώς στέκεται κριτικά/σαρκαστικά σε κάθε τερατώδη συμπεριφορά που η γκρίζα ζώνη γεννάει. Τα υπόλοιπα επί σκηνής...

Ρόζυ Μονάκη (ηθοποιός)

Μια ποιητική καταγραφή της ανθρώπινης ψυχής

«Ο γλάρος» του Άντον Τσέχοφ είναι ένα έργο σπαρακτικό, μια ποιητική καταγραφή της ανθρώπινης ψυχής, που αγωνιά να ζήσει και να αυτοπροσδιοριστεί σε μια περίοδο ερειπίων και κενότητας. Η μεταβατική περίοδος στην οποία βρίσκονται τα πρόσωπα αποτελεί τον καθοριστικό κοινωνικοπολιτικό καμβά, τη μήτρα όλων των τραγικών αδιεξόδων, αναζητήσεων και ματαιώσεων των προσώπων. Η στιγμή αυτή της αιώρησης σε ένα λεπτό τεντωμένο νεύρο, όπως λέει και ο Τσέχοφ, από το παλιό που σαπίζει συθέμελα προς το καινούργιο που δεν έχει ακόμα γεννηθεί, δημιουργεί το τραγικό αδιέξοδο. Πρόσωπα που πασχίζουν να ορίσουν την ταυτότητά τους, να συγκροτήσουν την ύπαρξή τους σε μια

εποχή καθολικής κρίσης. Πρόσωπα τραυματισμένα, εύθραυστα, ανερμάτιστα, συμπλεγματικά. Πρόσωπα απανθρωποποιημένα, κατακερματισμένα, αλλοτριωμένα. Πρόσωπα δεινά, σε υπαρξιακή δίνη, όπως κι εμείς σήμερα, σε μια αντίστοιχη κρισιακή και μεταβατική εποχή.

Το τραύμα του μετεωρισμού, που διψάει για νέες φόρμες, νόρμες και τρόπους ζωής, ματαιώνεται και απωθείται συνεχώς, με αποτέλεσμα να βαθαίνει όλο και περισσότερο. Η αποκάλυψη αυτής της απώθησης του ανείπωτου κυοφορεί την πρώτη ύλη της δημιουργίας και την αρχή της υπέρβασης της εποχής. Όμως εδώ δεν συμβαίνει αυτό, στον «Γλάρο» όλα τα καταπίνει και τα ξερνάει ο φόβος. Ο Τρέπλιεβ, η Νίνα, η Αρκάντινα και ο Τριγκόριν είναι υπάρξεις τραγικές, ανήμπορες, βγαλμένες από τον εφιάλτη. Είναι σύμπλοκα σχήματα επιθυμίας, ενοχής, βίας, θρήνου, ικεσίας, αλαζονείας, έπαρσης και ωραιοπάθειας. Είναι κωμικοτραγικές καταγραφές της αδύνατης ανθρώπινης επικοινωνίας σε βάθος και της απώθησης των μηχανισμών της αλήθειας. Καταγραφές που οδηγούνται σε ανθρωποφαγικές τάσεις κατάρτησης του άλλου ή του εαυτού. «Ο γλάρος» αποτελεί μια εύθραυστη καταγραφή του συλλογικού σώματος σε περιόδους ιστορικής μετάβασης. Ενός σώματος με τις τάσεις καταστροφής και δημιουργίας σε αέναη, εμμονική και άκρως σπαρακτική σύγκρουση. Είναι ένα σώμα που αυτοκαταστρέφεται στο διηνεκές. Ένα σώμα-γλάρος, που θέλει να πετάξει, αλλά δεν έχει φτερά ούτε βλέπει ουρανό κι έτσι μεταφέρει αιωνίως την ανεκπλήρωτη υπαρξή του γύρω από μια λίμνη που ξεραίνεται.

Άννα Μαρκά-Μπονισέλ (ηθοποιός)

Ένας δαίμονας πέρα από το καλό και το κακό

Τι κάνει, την καρδιά μας καρφώνει;

Ναι, την καρδιά μας καρφώνει. Ωστε λοιπόν είναι ποιητής

Μίλτος Σαχτούρης

Ο Πιερότος των ερειπίων

Μια φιγούρα που θα μπορούσε να παραπέμπει σε αφηγητή, ένας δαίμονας πέρα από το καλό και το κακό, που άλλοτε συμπάσχει με τα ανθρώπινα, άλλοτε σαρκάζει και αποδομεί. Άλλες φορές λειτουργεί ακόμα και ως alter ego των προσώπων, ωθώντας τα σε ένα είδος εσωτερικού «διαλόγου», ενίοτε επώδυνου και απογυμνωμένου από κοινωνικά φίλτρα.

Φέρει εγγεγραμμένα στο σώμα του τα τραύματα και τις αγωνίες αιώνων.

Μια φιγούρα βγαλμένη από τα «Όνειρα» του Ακίρα Κουροσάβα. Ο «τρελός» Ντομένικο από τη «Θυσία» του Αντρέι Ταρκόφσκι, που καίγεται στις φλόγες της ίδιας του της αγωνίας για το μέλλον της ανθρωπότητας.

Η αγωνία του ίδιου του Τσέχοφ, που έγραψε τον «Γλάρο» σε μια βαθιά μεταιχμιακή, μεταβατική ιστορική περίοδο. Οι σχέσεις των προσώπων είναι αδιέξοδες, οποιαδήποτε προσπάθεια ουσιώδους σύνδεσης και επικοινωνίας ματαιώνεται και ο παταγώδης κρότος της αποτυχίας αυτής βαθιάει το τραύμα και την αγωνία. Τα πρόσωπα βουλιάζουν σαν να βαδίζουν σε κινούμενη άμμο, και, στην κάθοδο αυτή, ο Τσέχοφ ανατέμνει τον αβυσσαλέο ανθρώπινο ψυχισμό σε μια εφιαλτική αναζήτηση για «σωσίβια».

Το έργο αυτό αποτελεί μια εναγώνια κραυγή, σαν του Πιερότου, ως άλλος «γλάρος», με τα φτερά κολλημένα στην πίσσα· ως σώμα που παλεύει να αναδυθεί στην επιφάνεια, που παλεύει να ανασυνθέσει τους όρους της ύπαρξής του.

Ελπινίκη Μαραπίδη (ηθοποιός)

Ένα έργο διαχρονικά επίκαιρο

«Όταν το παλιό έχει πεθάνει και το νέο δεν έχει γεννηθεί, ζούμε στην εποχή των τεράτων» λέει ο Αντόνιο Γκράμσι και συμπυκνώνει απτά και τρομακτικά τη σύνδεση του έργου με το σήμερα. Ο Τσέχοφ μέσα από τα έργα του μιλάει γι' αυτή τη μεταβατική εποχή, αυτή την γκρίζα ζώνη εν μέσω πολέμων, αβεβαιότητας και καταστροφών. Οι χαρακτήρες είναι προϊόντα των καιρών τους, οι πράξεις τους επίσης, το έδαφος για τη

σκληρότητα εύφορο. Ζούμε σε μια εποχή απανθρωποποίησης, όπου το τραύμα είναι δεδομένο καθημερινό βίωμα και αποδεκτό πλέον μέσα μας ως τέτοιο. Μουδιασμένοι και αβέβαιοι στο πώς να αντιδράσουμε στους ραγδαίους ρυθμούς αλλαγής, αδύναμοι να δεσμευτούμε συναισθηματικά και ουσιαστικά στην εποχή της κατανάλωσης και των συνεχών μεταβολών. Αντίστοιχα, και στο έργο του Τσέχοφ τα πρόσωπα αδυνατούν να ριζώσουν κάπου πέρα από το ίδιο τους το αδιέξοδο. Τα πρόσωπα θέλουν αλλά, ως επί το πλείστον, δεν μπορούν. Στον πυρήνα του «Γλάρου» δεν υπάρχει ένα ερωτικό γαϊτανάκι ή η ανία της ρωσικής επαρχίας, αλλά το πώς κρίσιμες εποχές μετάβασης σαν αυτές τις δύο, αυτή που γράφει ο Τσέχοφ στον «Γλάρο» και η δική μας, γεννούν μέσα μας την «τερατεία», τις ανθρωποφαγικές συμπεριφορές, την αδυναμία να αγαπήσουμε και να συνδεθούμε πραγματικά. Είναι ιδιαίτερα γοητευτικό να ερχόμαστε αντιμέτωποι συνεχώς στην πράξη με το πώς το έργο αυτό παραμένει διαχρονικά επίκαιρο σε σχέση με κάθε πυρηνικό ζήτημα: την ανθρώπινη κατάσταση, την Τέχνη, τη ζωή, και παράλληλα προκλητικό καλλιτεχνικά το πόσο συχνά, σαν υλικό, παρερμηνεύεται.

Γιάννης Σανιδάς (ηθοποιός)

Η αισιοδοξία του Τσέχοφ για ένα πιο φωτεινό μέλλον είναι επαναστατική

Η πρώτη παράσταση που είχα παρακολουθήσει από την Ομάδα Σημείο Μηδέν ήταν το «Περιμένοντας τον Γκοντό». Τότε δεν είχα μπει ακόμα στη δραματική. Βγαίνοντας από το θέατρο, ένιωθα πως έγινα κοινωνός σε κάτι σημαντικό. Αισθανόμουν πως κάτι είχε αλλάξει μέσα μου, είχε μετακινηθεί προς ένα πυρηνικό ζητούμενο που αφορούσε τη σχέση μου με το θέατρο. Φάνηκε ότι είναι μια δουλειά ερευνητική, που έφτανε στο μεδούλι, κι αυτό μου έδωσε ελπίδα. Τώρα συμμετέχω στην παράσταση του «Γλάρου» και καλούμαι να γίνω αγωγός του υλικού Τρέμπλιεφ. Το μεγαλείο αυτού του ρόλου αρχικά μου προκάλεσε τρόμο. Ο Τρέμπλιεφ είναι ένας τραγικός ήρωας. Έρχεται με την απόλυτη προσδοκία για την τέχνη, τη ζωή, τον έρωτα, αλλά η εποχή του είναι μεταίχμιακή, είναι η εποχή των τεράτων και δεν υπάρχει χώρος για το επαναστατικό, το απόλυτο. Τα βάθη που πρέπει να εξερευνήσω φαίνονται απύθμενα. Όταν νομίζω πως χτυπάω πυρήνα, σ' εκείνο ακριβώς το σημείο συνειδητοποιώ

ότι υπάρχει και ο πυρήνας του πυρήνα. Και τα βάρη συνεχίζονται αενάως. Το γοητευτικό είναι, επίσης, ότι κάποιες σκοτεινές γωνίες ίσως να μην αποκαλυφθούν ποτέ αλλά θα είναι εκεί, θα συνυπάρχουν με τις φωτισμένες ως τον «ανοίκειο χώρο» του Τρέμπλιεφ. Θέλω να κλείσω με μια φράση του έργου: «Το μόνο που γνωρίζω σ' αυτή τη σκληρή μάχη με τον διάβολο, κυρίαρχο των δυνάμεων της ύλης, είναι ότι ξέρω πως θα νικήσω εγώ, αυτή είναι η μοίρα μου και μετά η ύλη και η ψυχή θα σμίξουν αρμονικά». Αυτή η αισιοδοξία του Τσέχοφ για ένα πιο φωτεινό μέλλον είναι επαναστατική και με συγκινεί πολύ.